
Projev prof. Křena

Projev prof. Křena

Panie przewodniczący

Exelence, panie ambasadorze, magnificence pane rektore, panowie prorektorzy, spectabili szanowny panie dyrektorze, szanowni państwo, vážené dámy a vážení pánové, kolegyně a kolegové

Cítím se mimořádně poctěn, že se mé knize, napsané včeštině, dostalo ceny právě v Polsku, v zemi jedné z velkých evropských historiografií, a to tím spíš, že cena je pojmenována po Waclawu Felczakovi a Henryku Wereszyckém, po dvou velkých bojovnících za svobodu a velkých historících

Při předání ceny v Krakově jsem vyznal, zač jsem osobně polské historiografii vděčen a rád bych to zde opakoval: na počátku mé vědecké dráhy, v těžkých 50. letech, byla pro polská historiografie jedním z oken do historiografie evropské, první vědomosti o velké francouzské škole Annales jsem získal z polských prací a z polských překladů.

Když v roce 1962 vyšla polsky Blochova Pochvala historii (jinak kniha nebyla u nás k dosažení) vyrobil jsem jakýsi asi 80 stránkový polovýtah, polopřeklad, který jsme si s přáteli rozmnožili tehdejším ormigem, při domovní prohlídce po Chartě mi exemplář zabavili jako závadový materiál; dodnes si nejsem jist, zda ti důstojníci byli tak hloupí nebo chytří. Tehdy, za tzv. normalizace v pozici historika, který měl dvacet let zákaz výkonu svého povolání, byla pro mne polská historická díla ve Slovanské knihovně, kde pracovala má zesnulá žena, jedním ze zdrojů, z nichž dýchal svobodnější duch a kontakt se světem. Chci dodat, že polská historiografie nebyla dobrá jen v čase nouze, ale že i dnes je pro mne inspirací a také radostí: víc než my zůstali polští kolegové věrni staré ctnosti historické vědy, že totiž není jen vědou, ale i uměním, krásnou literaturou.

Má kniha vzešla z činnosti v novém institutu mezinárodních teritoriálních studií, který jsme po Listopadu na naší univerzitě založili po vzoru amerických area studies – střední Evropa je pro mne jedním z takových teritorií či makroregionů. Byl a jsem přesvědčen, že evropská soudobá historiografie musí překročit hranice svých bádání směrem k Evropě a možná ještě dále; myslím ale, že v tom ohledu je dobrým počínkem vzájemné poznání sousedů, které máme v deficitem jen u nás – souhlasím s maďarským historikem Péterem Hanákem, podle něhož jedním z konstitutivních znaků střední Evropy je vzájemná neznalost, ne-li, jak řekl, ignorance.

Vím ovšem, že jsou různá pojetí a výměry tohoto regionu. Polský autor by do něho jistě zařadil i Litvu, Bělorus a Ukrajinu, maďarský i rakouský část dějů balkánských, Rakousko ještě asi i sever Itálie a demokratický historik německý by jistě začal kritikou Mitteleuropy, pro mne samého jsou tři čtvrtě století této historie též ego-historií.

Přiznám však, že nejširší masarykovské pojetí střední Evropy jako prostoru mezi Německem a Ruskem, mezi Baltem a Jadranem bylo pro mne příliš. Má představa je blíže inspirovaná díly velkého polsko-amerického historika Piotra Wandycze, s nímž jsem měl možnost se setkat a diskutovat. Jeho trojúhelník Polska, Uher a Československa jsem rozšířil o Rakousko a také část světa německého, bez jejichž vlivů, pozitivních i negativních, nelze střední Evropě nebo Evropě středovýchodní porozumět, stejně jako to není možné i bez dříve Fluegelmacht, jak říkají Němci, totiž bez Ruska, a to nejen v čase sovětské diktatury. I v tomto užším rámci v různých tématech, třeba v kultuře v širokém civilizačním smyslu, syntéza a komparace obtížná, poněvadž problémy jsou v jednotlivých zemích nerovnoměrně zpracovány. I tak je kniha moc dlouhá a těžká – doslova: jeden z mých doktorandů ji zvažoval, má skoro dvě kila; hned mne ale utěšil: nedávná čtyřsvazková ruská Istorija srednovostočnoj Jevropy ve třech polovině dvadsatovo věka má o kilo víc; Východ, jak patrně, nelze brát lehkou váhu.

Jsem vděčen mladým kolegům Martinu Nodlovi, Pavlu Zemanovi, mým doktorandům Pavlu Šrámkovi i Vojtovi Šustkovi a také dr. Františkovi Svátkovi za spolupráci na diskuzi o knize a jejím textu. A zvláště vysoko si cením rad, jichž se mi během práce na rukopisu

dostalo od českých, slovenských, polských, rakouských a německých kolegů. Dík patří i nakladatelství Argo a mé přítelkyni, zde přítomné paní Mileně Janišové za velkou práci, kterou měla při redigování knihy.

Nakonec bych rád zopakoval, čím jsem skončil v Krakově - po polsku: Udzielenie Nagrody głównej imienia Wacława Felczaka i Henryka Wereszckiego jest dla mnie radością, przyjemnością i zaszytem, krótko mówiąc, jestem bardzo wzruszony. Dziękuję krakowskiemu oddziałowi Polskiego Towarzystwa Historycznego i Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Jagiellońskiego za tak wysoką ocenę mojej książki. Uważam, że w niej ocenia się też wysiłek w porównaniu s historiografią polską mniejszej jej siostry, historiografii czeskiej. Dėkuji, że jste mne vyslechli.